

MEMO aan Raad

Aan : Commissie Samenlevingszaken
Van : College van Burgemeester en Wethouders
Datum : 19 maart 2019
Onderwerp : **VN-Verdrag voor rechten van mensen met een handicap**

Aanleiding

Op 26 november 2018 sprak 'inspreker' over het onderwerp toegankelijkheid tijdens het Politiek Uurtje. Zij vertelde over haar ervaring met betrekking tot de toegankelijkheid van horeca en festivals in onze gemeente. Naar haar mening is de toegankelijkheid van voorzieningen voor inwoners met een rolstoel voor verbetering vatbaar. Ook gaf zij aan, dat bewustwording hierover erg belangrijk is. Vervolgens is op uw verzoek het onderwerp 'Toegankelijkheid van gebouwen, dienstverlening, voorzieningen en openbare ruimte voor mensen met een functiebeperking' ter bespreking geagendeerd voor de commissievergadering van 15 april 2019. Ook heeft u aan ons vragen gesteld over dit thema. De antwoorden hierop wilt u meenemen bij de bespreking in de commissie. Deze memo geeft enerzijds antwoord op uw vragen en anderzijds geeft het achtergrondinformatie over het VN-Verdrag voor rechten van mensen met een handicap.

Wat houdt het VN-verdrag voor rechten van mensen met een handicap in?

De Verenigde Naties (VN) werken samen aan internationale vrede, veiligheid en mensenrechten. Op 13 december 2006 stelden zij het VN-Verdrag voor de rechten van mensen met een handicap (het Verdrag) vast. Het doel van het Verdrag is om drempels voor mensen met een beperking zo veel mogelijk weg te nemen, zodat zij volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Dit heet een inclusieve samenleving. Algemene beginselen hierbij zijn onder andere non-discriminatie, gelijke kansen, toegankelijkheid en respect voor inherente waardigheid en persoonlijke autonomie.

Het Verdrag geldt op veel terreinen die van belang zijn voor mensen met een handicap, zoals arbeid, onderwijs, wonen, verkeer en vervoer, zorg, ondersteuning, sport, cultuur, vrijetijdsbesteding en uitgaan. Het gaat er om dat mensen met een beperking het recht hebben zelfstandig te wonen, naar school te gaan, gebruik te maken van het openbaar vervoer en te werken, net zoals ieder ander.

Het Verdrag gaat over alle mensen die door een handicap in hun functioneren en deelname aan de samenleving worden beperkt. Dat kunnen fysieke, psychische en verstandelijke beperkingen zijn.

Het Verdrag verplicht om een inclusieve samenleving geleidelijk te realiseren en om dit samen met mensen met een beperking en/of hun vertegenwoordigers vorm te geven.

Wat betekent het Verdrag voor Nederland?

Op 14 juli 2016 heeft Nederland het Verdrag geratificeerd. Dit betekent, dat de Nederlandse staat verplicht is het Verdrag te implementeren en van Nederland een inclusieve samenleving te maken. De overheid is ook verplicht om te werken aan bewustwording rondom inclusie. Een verandering in het denken van gemeenten, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties over toegankelijkheid voor mensen met een beperking is nodig voor het realiseren van inclusie.

Het moet vanzelfsprekend worden dat we de drempels geleidelijk wegnemen en bij iedere keuze meenemen of het proof is voor inwoners met een beperking. Het Rijk, de Alliantie, VNO-NCW, MKB Nederland en de VNG stelden samen een implementatieplan op. Het Ministerie van VWS heeft een coördinerende rol bij de implementatie. Zij legt jaarlijks verantwoording af over de voortgang van de implementatie aan de tweede kamer. Daarnaast rapporteert Nederland als verdragspartij aan de VN. Het College voor de Rechten van de Mens houdt toezicht op de uitvoering. Zij doet onderzoek naar schendingen van mensenrechten, zoals discriminatie op de arbeidsmarkt.

Ter uitvoering van het Verdrag zijn de volgende wetten gewijzigd:

- *Participatiewet, Jeugdwet en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)*
Er zijn nieuwe regels aan de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wmo toegevoegd. Deze bepalen dat gemeenten in hun periodieke plannen aangeven hoe zij uitvoering geven aan de lokale implementatie van het Verdrag. Deze periodieke plannen moeten worden samengevoegd tot één integraal plan voor het sociaal domein.
- *Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz)*
Naast arbeid, wonen, onderwijs en openbaar vervoer die al in de Wgbh/cz waren opgenomen is vanaf 1 januari 2017 het terrein van 'goederen en diensten' toegevoegd aan deze wet. Dit betekent bijvoorbeeld dat iemand met een beperking bij een aanbieder van goederen en diensten kan vragen om een aanpassing in zijn individuele geval. Een voorbeeld is dat een inwoner met een visuele beperking vraagt om productinformatie voor te lezen. Ook is vanaf 2017 het Besluit toegankelijkheid opgesteld. Dit Besluit verplicht alle sectoren en dus ook ons tot het geleidelijk realiseren van algemene toegankelijkheid, dus ook buiten het sociaal domein. Mensen met een beperking moeten op voet van gelijkheid met anderen toegang hebben tot de fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek. Voor beide regels geldt dat deze moeten worden toegepast, tenzij ze een 'onevenredige belasting' vormen voor de aanbieder.
- *Kieswet*
De Kieswet is sinds 1 januari 2019 gewijzigd. Deze wijziging betekent, dat alle stemlokalen toegankelijk moeten zijn voor inwoners met een beperking. Als het niet mogelijk is om alle stemlokalen toegankelijk te maken voor inwoners met een beperking, moeten wij u hierover informeren.

Hieronder volgt de beantwoording op uw vragen over dit thema

De 'hoe' vragen zijn echter niet eenvoudig te beantwoorden met 'goed' of 'niet goed'. Want een aantal vragen gaan over een groot aantal verschillende organisaties, gebouwen ed. De toegankelijkheid van het ene gebouw kan verschillen met het andere. Ook bestaat er een grote diversiteit aan beperkingen. Wat voor de één met een beperking goed toegankelijk is, is voor een ander met een beperking niet automatisch goed toegankelijk. Er worden bijvoorbeeld andere eisen aan de toegankelijkheid gesteld bij een inwoner met een motorische of een zintuigelijke beperking. Een eenduidig antwoord is zodoende niet goed te geven. De onderstaande hoe-vragen beantwoorden we daarom globaal en niet uitputtend.

Is er al lokaal beleid met betrekking tot dit onderwerp? Is dat geclusterd of versnipperd aanwezig?

Ja, we hebben bijvoorbeeld in ons Beleidsplan Openbare Ruimte 2014-2024 uitgesproken dat wij rekening houden met de toegankelijkheid voor alle gebruikers, waaronder kwetsbare groepen zoals ouderen en mensen met een beperking.

Ook het sportbeleid is hier op gericht. Wij vinden het belangrijk dat inwoners met een beperking met sport en bewegen mee kunnen doen aan de samenleving. Zodoende is er aandacht voor 'aangepast sporten'. De beweegcoaches hebben hier ook een rol in.

Verder hebben we een integraal periodiek plan voor de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wmo. Dit is het Beleidsplan Sociaal domein 2015-2018. Hierin zijn onder andere de deelplannen Participatiewet, Jeugd en de Wmo meegenomen. Het (inclusie)beleid is (versnipperd) in meerdere deelplannen meegenomen. We hebben met de uitvoering van de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wmo beleid in lijn met het Verdrag. Hieronder staat globaal wat wij zoal doen op de voorgenoemde taken.

Participatiewet

Wij begeleiden mensen met een beperking naar betaald werk, scholing of vrijwilligerswerk. Als het voor de uitvoering van dit werk nodig is, dan zorgen we voor werkplekaanpassing (via UWV), loonkostensubsidies voor werkgevers, reiskosten etc. Dat is onderdeel van uitvoering van de Participatiewet en de wet banenafpraak. Daarnaast leggen wij veel taken bij Concern voor Werk neer (schoonmaak, catering, groen) om zoveel mogelijk mensen met een beperking via hun te laten werken. Soms in de vorm van werkervaring en vaak ook in betaalde banen. Verder zijn we bezig met het versterken van Social Return On Investment om zo meer mensen kansen te bieden op de arbeidsmarkt, dat geldt voor mensen met en zonder beperking.

Jeugdwet

Wij hebben aangepast vervoer voor leerlingen die in aanmerking komen voor leerlingenvervoer en waarbij sprake is van een beperking. Het gaat hier bijvoorbeeld om leerlingen die gebruik maken van een rolstoel.

Wmo

We bevorderen de toegankelijkheid van voorzieningen en ruimten voor mensen met een beperking. We bieden ondersteuning, zoals regiotaxivervoer en hulpmiddelen voor inwoners met een beperking, zodat zij kunnen deelnemen aan de samenleving. We hebben algemene voorzieningen, zoals een scootmobieluitleenpool en het Steunpunt Mantelzorg, ter bevordering van inclusie. Dit is onderdeel van uitvoering van de Wmo.

Heeft de gemeente contact met belangenorganisaties specifiek met betrekking tot dit onderwerp?

Ja, wij hebben halfjaarlijks overleg met de ouderenbonden, waaronder KBO, ANBO en PCOB en voorheen ook met Stichting Belangenbehartiging Gehandicapten Noordoostpolder (SBGN) over de toegankelijkheid van onder andere winkels, openbare gebouwen en openbare ruimte. SBGN is overigens in 2018 opgeheven. Bij dit overleg is een vertegenwoordiging vanuit de gemeente en de Politie (verkeerskundige) aanwezig. De punten die worden aangedragen door de ouderenbonden worden onderzocht en/of er vindt een schouw met de ouderbonden plaats in de wijken. Kleine herstelwerkzaamheden in de openbare ruimte, zoals het dichten van een gat in het wegdek, het herstellen van de belijning en de bebording, worden direct opgepakt. Ook wordt er direct gewerkt aan punten in verband met de verkeersveiligheid of deze punten wordt opgenomen in de planning om te realiseren. De ANBO heeft daarnaast het voornemen om een inventarisatie onder haar leden te houden met de vraag welke openbare gebouwen en winkels problemen geven.

Daarnaast organiseren wij samen met de Participatieraad Sociaal domein halfjaarlijkse het Breed overleg. Hier worden vertegenwoordigers van cliënten en patiëntenorganisaties in het sociaal domein in Noordoostpolder uitgenodigd. Dit zijn grotendeels vrijwilligersorganisaties die gericht zijn op het behartigen van belangen van hun leden. In overleg met de Participatieraad en de genodigden worden de besproken onderwerpen bepaald. Het onderwerp toegankelijkheid is (nog) niet ingebracht als thema wat nu speelt.

Is er een rol voor de gemeenteraad en zo ja, wat is die rol dan?

Ja, uw rol is kaderstellend in het geval van periodieke plannen voor de uitvoering van de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wmo. U ziet er hierbij op toe dat in deze periodieke plannen rekening wordt gehouden met het Verdrag.

Hoe is de toegankelijkheid voor mensen met een functiebeperking van horeca, winkels, Kerken en moskeeën, natuur en recreatie?

Bij gebouwen, zoals horecagelegenheden, winkels, kerken en moskeeën, gebouwen op natuur- en recreatiegebieden, is de eigenaar van het gebouw verantwoordelijk voor de eisen die gesteld worden aan hun gebouwen door geldende wet- en regelgeving. Het Bouwbesluit 2012 bevat onder andere voorschriften met betrekking tot de bereikbaarheid en toegankelijkheid bij het (ver)bouwen en gebruiken van gebouwen. De functie van het gebouw, zoals een bijeenkomstfunctie, een kantoorfunctie of een onderwijsfunctie, bepaalt mede aan welke eisen het gebouw moet voldoen. Het is verplicht voor architecten en aannemers om volgens het geldende Bouwbesluit 2012 te bouwen. De eigenaar heeft er ook baat bij als het gebouw zoveel mogelijk toegankelijk is voor iedereen.

De gebouwen die gebouwd worden volgens het Bouwbesluit 2012 zijn rolstoeltoegankelijk. Bij oudere gebouwen is voorheen geldende bouwregelgeving van toepassing. Daardoor kan het voorkomen dat deze gebouwen minder toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.

Hoe is de toegankelijkheid voor mensen met een functiebeperking van natuur en recreatie?

We houden bij de ontwikkeling van natuur en recreatie rekening met de toegankelijkheid voor inwoners met een beperking. De Wellerwaard is bijvoorbeeld rolstoelvriendelijk aangelegd. Dit betekent dat zowel de paden als de steigers toegankelijk zijn voor mindervaliden.

Hoe is de toegankelijkheid voor mensen met een functiebeperking van openbaar vervoer?

Alle Openbaar Vervoerbussen, alle gemeentelijke bushaltes binnen de bebouwde kom en praktisch alle gemeentelijke bushaltes buiten de bebouwde kom voldoen aan de norm voor toegankelijk vervoer. Een enkele bushalte buiten de bebouwde kom, waar sprake is van een minimale op- en uitstap, is (nog) niet aangepast aan de norm voor toegankelijk vervoer. Verder wordt bij nieuwbouw, zoals bij het plein aan de Deel, de normen voor toegankelijkheid gevolgd. Er wordt onder andere rekening gehouden met geleidelijnen en gidslijnen voor blinden en slechtzienden en een toegankelijke oprit voor rolstoelen en scootmobielen. Een ander voorbeeld, waar rekening wordt gehouden met de toegankelijkheid voor inwoners met een beperking, is de voetgangersoversteekplaats op de Korte Dreef. Daar detecteert een camera of er nog voetgangers op de zebra lopen en of zij meer tijd nodig hebben bij oversteken. Is dit het geval, dan blijft het stoplicht langer op groen.

Hoe is de toegankelijkheid voor mensen met een functiebeperking van voorzieningen als bibliotheek, scholen, Cultuurbedrijf?

Culturele voorzieningen in gebouwen van bibliotheek, Cultuurbedrijf Noordoostpolder en OJC De Klos zijn openbare gebouwen die voldoen aan het Bouwbesluit. Deze gebouwen zijn gemeentelijk vastgoed (met uitzondering van de bibliotheek) en wij zijn dan ook verantwoordelijk voor de eisen die gesteld worden aan onze gebouwen door geldende wet- en regelgeving.

De scholen moeten eveneens voldoen aan het Bouwbesluit. Schoolbesturen zijn juridisch gezien eigenaar van de schoolgebouwen en daarmee ook verantwoordelijk voor de eisen die gesteld worden aan hun gebouwen door wetgeving. Economisch gezien vormen schoolgebouwen gemeentelijk vastgoed.

De gebouwen die gebouwd worden volgens het Bouwbesluit 2012 zijn rolstoeltoegankelijk. Bij oudere gebouwen is voorheen geldende bouwregelgeving van toepassing. Daardoor kan het voorkomen dat deze gebouwen minder toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.

Hoe is de toegankelijkheid voor mensen met een functiebeperking van voorzieningen als organisaties die (gedeeltelijk) gesubsidieerd zijn?

De eigenaar van het gebouw is verantwoordelijk voor de eisen die gesteld worden aan hun gebouwen door geldende wet- en regelgeving. Organisaties houden er zelf rekening mee, want zij hebben ook baat dat hun activiteiten voor iedereen toegankelijk zijn. De kinderboerderij houdt bijvoorbeeld rekening met toegankelijkheid voor inwoners met een beperking en hebben ook hun speeltuin daar op ingericht.

Hoe is de toegankelijkheid voor mensen met een functiebeperking van voorzieningen als activiteiten/evenementen/festivals die (gedeeltelijk) gesubsidieerd zijn?

Evenementen als Oord, NOPPOP, Grastival en dergelijke vinden in de openbare buitenruimte plaats en zijn daardoor niet altijd (ook afhankelijk van de weersomstandigheden) voor iedereen met een beperking goed toegankelijk. Daarnaast houdt de organisatie van STEP er zelf zo veel mogelijk rekening mee bij het organiseren van evenementen ed., want zij hebben er ook baat bij dat hun activiteiten zo veel mogelijk voor iedereen toegankelijk zijn.

Speelt de toegankelijkheid van gebouwen, dienstverlening, voorzieningen en openbare ruimte een rol bij de subsidietoekenning?

We hebben in onze subsidiebeschikkingen, zoals aan STEP, Kwintes (Bouwerskamp), Carrefour en de kinderboerderij, geen toegankelijkheidseisen opgenomen. De vraag is ook of dat voor (alle) subsidiebeschikkingen relevant is. Vaak doen organisaties er zelf wel wat mee. Zij willen meestal zelf graag een voorziening neerzetten die voor iedereen toegankelijk is.

Is verbetering noodzakelijk? Op welke punten?

Om antwoord te kunnen geven op deze vraag hebben wij contact opgenomen met inspreker. Uit het gesprek met inspreker op 25 februari 2019 blijkt, dat zij belemmeringen door haar beperking ervaart/heeft ervaren bij:

- *boodschappen doen*: er is niet altijd een rolstoel geschikte boodschappenkar aanwezig en de winkel is niet altijd goed doorgankelijk;
- *deelname verkeer*: stoplicht gaat te snel op rood als zij met de fiets oversteekt en zij ervaart bij lopen te weinig zebra oversteekplaatsen en in het algemeen te weinig wegbewijzering;
- *uitgaan*: bij horecagelegenheden is niet altijd gehandicapent toilet aanwezig;
- *evenementen*: bij evenementen/festivals is niet altijd gehandicapent toilet en/of een zitgelegenheid aanwezig

Haar verzoek aan ons is om bij de verstrekking van een vergunning voor evenementen toegankelijkheidseisen op te nemen. Ook wil zij graag, dat wij de bewustwording rondom inclusie in onze gemeente bevorderen. Verder wil zij graag een bijdrage leveren als ervaringsdeskundige bij het opstellen van een lokale inclusie agenda. We hebben met haar afgesproken haar te informeren over het vervolg.

Onze **conclusie** is, dat we enerzijds al veel doen om inclusie voor inwoners met een beperking te bevorderen. Anderzijds is verbetering natuurlijk altijd mogelijk. Op basis van bovenstaande informatie kunnen we bijvoorbeeld:

- onderzoeken of het mogelijk is om bij de verstrekking van een vergunning voor evenementen toegankelijkheidseisen op te nemen;
- onderzoeken of en zo ja bij welke subsidiebeschikkingen en inkoopprocedures het relevant is toegankelijkheid(seisen) op te nemen;
- het onderwerp toegankelijkheid inbrengen als thema voor het Breed overleg.

Verder vinden we het belangrijk om van ervaringsdeskundigen met uiteenlopende beperkingen te horen waar zij tegenaan lopen. Zodat we de juiste zaken eerst oppakken, samen met hun prioritering aanbrengen en passende oplossingen uitvoeren om onze gemeente toegankelijker te maken.

Welke vervolgstappen zijn er?

Hieronder staan de vervolgstappen voor 2019 en verder.

2019

Oppakken verbeterpunten

De drie hierboven genoemde verbeterpunten oppakken en (als het kan) doorvoeren.

Onderzoeken aanpassen interne werkwijze

Inclusie raakt alle domeinen. Inclusief beleid maken en de samenhang tussen verschillende beleidsterreinen bewaken en bevorderen op dit gebied vraagt aanpassing van onze interne werkwijze. Wij gaan samen met management en directie bekijken hoe we hier uitvoering aan gaan geven.

2019 en verder

Opstellen lokale inclusie agenda

Samen met ervaringsdeskundigen en/of hun vertegenwoordigers (bijv. ouders) en de hen vertegenwoordigende organisaties willen we geleidelijk de inclusie in onze gemeente verbeteren. Onderdeel hiervan is in ieder geval de bewustwording rondom dit thema bevorderen. Een inclusie agenda is 'levend' en vereist periodieke bijstelling. Ook willen we op het gebied van inclusie een voorbeeldfunctie vervullen naar andere organisaties binnen onze gemeente. Het gaat er om, dat inwoners met een beperking zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen leven.

Bij het vormgeven van dit proces willen we zoveel mogelijk aansluiten bij onze bestaande overlegvormen, zoals de Participatieraad Sociaal Domein, het Breed overleg, het overleg met de ouderenbonden ed. Ook gaan we inspreker van harte uitnodigen om vanuit haar ervaring bij te dragen. Wij informeren haar over deze vervolgstappen en zij heeft ook meegelezen en input gegeven aan deze memo.

Afhankelijk van het onderwerp is ook samenwerking met partners nodig. Als het bijvoorbeeld gaat om toegankelijkheid in een uitgaans- of winkelgebied, dan is samenwerking met de detailhandel nodig. Ondernemers en bedrijven zijn zelf verantwoordelijk en hebben veel mogelijkheden om de toegankelijkheid voor hun klanten met een beperking te vergroten. Ondernemingsorganisaties VNO-NCW en MKB-Nederland ondersteunen hun hierbij.

Verwachtingenmanagement is een onderwerp van gesprek bij aanvang van dit proces. Want alle verbeterpunten kunnen vaak niet allemaal gelijk of direct worden verbeterd. Bij voorbeeld de toegankelijkheid van gebouwen en voorzieningen zijn er ook wettelijke eisen waaraan wij moeten voldoen, waardoor een aanpassing mogelijk niet (direct) haalbaar is. Het gaat om het geleidelijk verbeteren van de inclusie in onze gemeente.

2020

Meenemen Verdrag in Beleidsplan Sociaal domein

In het nieuwe Beleidsplan Sociaal Domein nemen we op hoe we uitvoering geven aan het Verdrag. De verwachting is dat het huidige Beleidsplan Sociaal Domein in 2020 wordt geëvalueerd en bijgesteld. U wordt betrokken bij dit proces en heeft hierbij een toezichthoudende- en kaderstellende rol.